

postmottak@kud.dep.no

Deres ref. 14/2284

Oslo, 28. august 2014

Innspill til utredning om kunstnerøkonomi

Kunstnernettverket takker for invitasjon til innspill til utredningen, og for gode møter underveis i utredningsarbeidet.

Utredningen har et omfattende mandat. Vi vil i innspillet konsentrere oss om saker som angår mange kunstnergrupper og som nettverket har arbeidet aktivt med. Vi vil derfor gi innspill på arbeidsvilkår og sosiale rettigheter for kunstnere (del 1), åndsverksloven (del 2) og kunstnerpolitikken (del 3).

1.1 Arbeidsvilkår og sosiale rettigheter for kunstnere

Kunstnere har mange ulike tilknytningsformer i kunstneryrket, og har dermed ulike arbeidsvilkår og utfordringer. Skapende kunstnere er i sitt kunstneriske virke i all hovedsak selvstendig næringsdrivende, men kan også ha inntekter som ikke-ansatte lønsmottakere og som arbeidstakere.

Utøvende kunstnere er i hovedsak arbeidstakere, men kan også ha inntekter som ikke-ansatte lønsmottakere og som selvstendig næringsdrivende. Det er stadig færre faste ansettelser innen de utøvende kunstfeltene, hvilket gjør midlertidige ansettelser og frilansoppdrag meget utbredt. I tillegg er det en økende andel av jobbene som gjøres i selvstendig næringsvirksomhet.

Med bakgrunn i tall fra tidligere forskning på kunstnerøkonomien, er det Kunstnernettverkets oppfatning at uansett tilknytningsform bør pengestrømmene i kunst- og kulturnæringene i økt grad flyte tilbake til kunstnerne/opphavspersonene, for de store verdiene de skaper i samfunnet. Dette er en viktig og stor utfordring til myndighetene, for å sikre gode vilkår for norske kunstnerskap og dermed skape sterke kunstnermiljøer landet over.

1.2 Ufrivillig næringsdrivende innen de utøvende kunstfeltene

Det er en tendens i arbeidsmarkedet for utøvende kunstnere at det settes krav om at de må være selvstendig næringsdrivende. Dette er enkel og billig løsning som fritar oppdragsgiveren for ansvar og administrasjon. Oppdragsgivere trenger da ikke å betale arbeidsgiveravgift til folketrygden, feriepenger til kunstneren, eller trekke forskuddskatt. Ansvar og administrasjon blir skjøvet over på kunstneren, som da samtidig står uten sikkerhetsnett som arbeidstakere har, når det gjelder arbeidsmiljøloven, ferieloven, trygdeloven, lønnsгарantifondet, m.m. Flere forbund tilrår at kunstnere bør kreve et honorar som er omlag 30-40 % høyere enn forventet lønnsnivå for jobben, for å dekke egne kostnader til sykepenger, forsikringer, feriepenger, administrasjon, etc. Realiteten i flere bransjer er at man bare tilbys det samme beløpet som ellers ville vært lønnsnivået som arbeidstaker. Med andre ord taper utøvende kunstnere stort på denne praksisen med overgang til næringsoppdrag, i stedet for ansettelse som arbeidstaker.

Kunstneren har i svært mange sammenhenger heller ikke noe annet valg enn å akseptere, fordi man sjelden har noen reell forhandlingsmakt. Kunstnere erfarer at arbeidsgivere ofte dumper den som ikke godtar diktatet som ligger i kontraktsforslaget, og henvender seg til "nestemann i køen". Næringsavtaler stiller kunstneren

WWW.KUNSTNERNETTVERKET.NO POST@KUNSTNERNETTVERKET.NO

NORSKE BILLEDKUNSTNERE | NORSKE KUNSTHÅNDEVERKERE | FORBUNDET FRIE FOTOGRAFER | GRAFILL | DEN NORSKE FORFATTERFORENING | NORSKE BARNE- OG UNGDOMSBOKFORFATTERE
NORSKE DRAMATIKERES FORBUND | NORSK OVERSETTERFORENING | NORSK FAGLITTERÆR FORFATTER- OG OVERSETTERFORENING | MUSIKERNES FELLESGRANISASJON
NORSK KOMPONISTFORENING | NOPA - NORSK FORENING FOR KOMPONISTER OG TEKSTFORFATTERE | NORSK SKUESPILLERFORBUND | NORSK SCENEINSTRUKTØRFORENING
NORSKE SCENOGRAFER | NORSKE DANSEKUNSTNERE | NORSK FILMFORBUND | NORSKE FILMREGISSØRER | NORSKE ARKITEKTERS LANDSFORBUND

helt alene i en helt åpen forhandling med motparten, mens tariffavtaler gir hver enkelt kunstner gode arbeidsvilkår som er forhandlet frem med styrken til mange.

Kunstnernettverkets prinsipielle holdning er at utøvende kunstnere primært er arbeidstakere i lovens forstand. Skatteloven definerer om en bestemt jobb er et arbeidsforhold eller næringsforhold, fordi det får helt forskjellige skattemessige konsekvenser. Valg av tilknytningsform er ikke fritt opp til produsenten, eller kunstneren for den del. I de langt fleste tilfeller er utøvende kunstnere underlagt faglig og administrativ instruksjonsmyndighet, de arbeider ikke for egen regning og risiko, de benytter ikke egne materialer, utstyr eller lokaler, de får penger uansett hvordan (og om) jobben gjøres, for å nevne noen av de klassiske kjennetegnene på arbeidstakerforhold. Samtidig finnes det tilfeller hvor næringsoppdrag faktisk er den korrekte formen - dette kommer an på premissene omkring arbeidet.

Kunstnernettverket er bekymret over denne tendensen som bidrar til å svekke kunstneres levekår. I enkelte bransjer unndras arbeidsgiveravgift til folketrygden i stort omfang, og taperen er kunstneren. Vi etterlyser her tilsyn og kontroll fra skattemyndighetene. Vårt inntrykk er at en god del arbeids-/oppdragsgivere er uvitende om reglene. Mange tror det er et fritt valg av tilknytningsform.

Forslag til tiltak: Kunstnerøkonomiutredningen anbefaler at skattemyndighetene utformer en veiledning som kan informere arbeids-/oppdragsgivere, og kunstnere, om de tre tilknytningsformene: arbeidstakere, næringsdrivende og ikke-ansatte lønsmottakere ("frilansere"), med eksempler hentet fra kunstneryrkene. Formålet med veiledningen vil være å bidra til mer kunnskap og korrekt valg av tilknytningsform for kulturprosjekter og -virksomheter.

Utredningen ber også skattemyndighetene føre skjerpet tilsyn med kulturvirksomheter, bl.a. for å få bukt med ulovlig bruk av oppdragskontrakter der ansettelsesforhold er den korrekte tilknytningsformen.

1.3 Selvstendig næringsdrivende uten reell forhandlingsmakt innen de skapende kunstfeltene

De skapende kunstnerne ligger lavest på inntektssiden for sitt arbeid som kunstnere. For disse kunstnergruppene er det helt naturlig og nødvendig å være selvstendig næringsdrivende. Dette er det lange tradisjoner for, men vi ser fremdeles at det er store utfordringer for disse kunstnergruppene å få tilstrekkelig inntjening i virket, i forhold til dagens kostnadsnivå, ambisjoner og krav til kvalitet/profesjonalitet. En underliggende årsak til dette er mangel på reell forhandlingsmakt når man inngår avtaler om oppdrag o.l., hvor oppdragsgiver i stor grad dikterer vilkårene. Det er også et utbredt problem at avtaler ikke foreligger skriftlig.

Forslag til tiltak: Kunstnerøkonomiutredningen støtter tiltak som er med på å bedre forhandlingsposisjonen til selvstendig næringsdrivende kunstnerne, som for eksempel gjennomgang og ny utforming av avtaleverk. Formålet er å bedre balansen mellom oppdragsgiver og oppdragstaker, og øke inntjeningen i kunstnerisk virksomhet som kommer samfunnet til gode. Ulike kunstnergrupper har forskjellige løsninger på konkrete tiltak for dette og vi anbefaler å støtte forslagene til tiltak som fremmes av de aktuelle kunstnerorganisasjonene.

1.4 Den kulturelle skolesekken

Den kulturelle skolesekken (DKS) utgjør et betydelig arbeidsmarked for kunstnere. Kunstnernettverket har de siste tre årene arbeidet med å få på plass et avtaleverk med fylkeskommunene som skal sikre anstendige lønns- og arbeidsforhold for de kunstnerne som arbeider i DKS. En rammeavtale som ble fremforhandlet i 2012 utgjør et godt utgangspunkt, men ikke alle fylkene vil benytte denne. Den avtalte reforhandling våren 2013 har enda ikke funnet sted grunnet en uavklart situasjon blant fylkeskommunene.

Et av alternativene det arbeides med er en mulig tariffavtale mellom KS og Kunstnernettverket. En tariffavtale vil skape forutsigbarhet for begge parter, den vil også sikre at alle kunstnere vil bli behandlet likt og rettferdig og få lik lønn for likt arbeid. Slik sett vil en opprydding i dette betydelige arbeidsområdet og en tariffavtale med KS bidra til å realisere målsettingen om bedring av kunstneres inntektsvilkår og velferdsordninger.

Forslag til tiltak: Kunstnerøkonomiutredningen anbefaler en tariffavtale mellom KS og Kunstnernettverket for kunstneres arbeid i produksjoner i Den kulturelle skolesekken. En tariffavtale vil skape forutsigbarhet for begge parter, den vil også sikre at alle kunstnere vil bli behandlet likt og rettferdig og få lik lønn for likt arbeid. En opprydding i dette betydelige arbeidsområdet vil bidra til å realisere målsettingen om bedre lønns- og arbeidsvilkår for kunstnere.

1.5 Sosiale rettigheter og pensjon for kunstnere

Som nevnt ovenfor, er det vanlig for kunstnere å ha et variabelt og sammensatt inntektsgrunnlag, og inntektene kan variere mye fra år til år. Mange kunstnere har kortvarige oppdrag av skiftende karakter for mange forskjellige arbeids- og oppdragsgivere. Kunstneres mange ulike inntektskilder, tilknytningsformer og sterkt varierende inntekter gir store utfordringer når det gjelder å opparbeide seg "vanlige" rettigheter når det gjelder sykepenger, dagpenger og pensjon.

Kunstnere med korte ansettelsesforhold oppfyller ikke folketrygdlovens krav om fire ukers samlet opptjeningstid, og opparbeider seg ikke lovfestet rett til sykepenger (jf. folketrygdloven § 8-2 og 8-18). Kunstnere med kombinerte inntekter kommer særlig uheldig ut. Er man arbeidstaker og frilanser, regnes frilansinntektene bare med når de utgjør mer enn 25 prosent av den samlede pensjonsgivende inntekten (jf. §8-40). Er man frilanser og næringsdrivende, mister man sine opptjente rettigheter som frilanser, og det ytes sykepenger bare av 65 prosent av grunnlaget for *hele* inntekten, uansett hvor liten næringsinntekten er (jf. § 8-42). Disse reglene medfører at mange kunstnere lider et betydelig inntektstap ved sykdom eller foreldrepermisjon.

Selvstendig næringsdrivende med lave inntekter kommer også svært dårlig ut. Dette gjelder prosentvis svært mange av de kunstnerne som er organisert på denne måten og svekker derfor hele kunstfelt. Disse kunstnerne vil ikke ha råd til å benytte seg av den frivillige forsikringsordningen i NAV for bedre sykelønnsdekning, og vil da bare få sykepenger fra 17. dag, beregnet av 65 prosent av sykepengegrunnlaget (jf. § 8-34). De mulighetene som i dag eksisterer for skattefavisert pensjonssparing for næringsdrivende er heller ikke tilgjengelige for mange næringsdrivende kunstnere. Denne sparingen frarådes næringsdrivende med lave inntekter, siden administrasjons- og forvaltningskostnader blir uforholdsmessig store i forhold til avkastningen. Det er også

urimelig at pensjonssparing for næringsdrivende er begrenset oppad til 4 prosent av grunnlaget mellom 1 G og 12 G, mens loven om innskuddspensjon fra 1.1.2014 åpner for at bedrifter for sine ansatte kan spare oppad til syv prosent av *hele* inntektsgrunnlaget, og inntil 25,1 % på inntekter over 7,1 G.

Pensjonssparing er et problem også for kunstnere i ulike ansettelsesforhold, gitt lave pensjongivende inntekter i hele eller deler av yrkeslivet. Inntektene er stort sett ikke tilstrekkelige til å finansiere privat pensjonssparing, og mange kunstnere faller utenfor ordningen for obligatorisk tjenestepensjon grunnet korte ansettelse. Utfasingen av besteårsregelen, har heller ikke vært til gunst for kunstnere med sterkt varierende årsinntekter.

Dette er saker Kunstnernettverket tidligere har tatt opp med Arbeidsdepartementet, både i brev (saksnr. 12/236) og møter. Sykelønnsberegning av kombinerte inntekter ble for øvrig tatt opp som et dokument 8-forslag i Stortinget (2011-2012)¹. (Korrespondansen med AD kan ettersendes hvis ønskelig).

Arbeidsdepartementet har tidligere besvart våre henvendelser med at det er mer hensiktsmessig å finne andre tiltak utenfor folketrygden for å bedre kunstnernes levekår. Kunstnernettverket deler ikke denne oppfatningen. Vi mener at å trygge kunstnernes rettigheter når det gjelder trygd og pensjon, vil være et vesentlig bidrag til kunstnerøkonomien. Vårt ønske er ikke at det skal skapes særordninger for kunstnere, men at regelverket utformes slik at det også tas høyde for kunstnerøkonomiens annerledeshet. Dette vil styrke de sosiale rettighetene til alle yrkesaktive i Norge som ikke har faste ansettelse.

Forslag til tiltak: Kunstnerøkonomiutredningen ber om at berørte departementer nedsetter en arbeidsgruppe med eksperter på trygderett og pensjon og representanter fra kunstnerorganisasjonene og eventuelt andre frie yrkesgrupper. Formålet med arbeidet er å styrke de sosiale rettighetene til kunstnere og andre yrkesaktive i Norge uten fast ansettelse, og styrke likebehandlingen av ansatte, ikke-ansatte lønsmottakere og næringsdrivende. Gruppen må ha et særlig fokus på de sosiale rettighetene og pensjonssparing for yrkesaktive med lave inntektsnivåer. Arbeidsgruppen må også få i oppgave å komme med forslag til løsninger for arbeidsgiveres pensjonssparing for arbeidstakere med korte ansettelse, og endringer i reglene for skattefavoredert pensjonsspareordning for selvstendig næringsdrivende, slik at også næringsdrivende med lave inntekter får en reell mulighet til sparing til egen pensjon.

Utredningen ber regjeringen snarest mulig fremme de nødvendige forslag til lovendringer i lov om folketrygd, slik at de som kombinerer næringsinntekt og frilansinntekt får beregnet sykepenges etter samme regler som arbeidstakere som kombinerer ordinær lønnsinntekt og næringsinntekt. Folketrygdloven må sikre full uttelling for innbetalt arbeidsgiveravgift og 100% sykelønnsdekning for ikke-ansatte lønsmottakere, uavhengig av lengden på arbeidsforholdet og om vedkommende har hatt næringsinntekt i tillegg.

---

¹ <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Representantforslag/2011-2012/dok8-201112-114/>

1.6 Mangel på kunnskap om kunstneryrkene og feil sakshandling i NAV

Kunstnerorganisasjonene har registrert mangel på kunnskap om kunstneryrkene i NAV, og manglende innsikt i kunstnerøkonomiene. I møte med kunstnere som har kombinasjoner av de ulike tilknytningsformene innen hvert inntektsår, viser det seg ofte at saksbehandlerne ikke håndterer slike saker korrekt. Reglene for fastsetting av sykepenge- og foreldrepengegrunnet er kompliserte og ytelsene beregnes ofte feil av NAV, i kunstnerens disfavør.

Forslag til tiltak:

Veiledningen i tiltaket beskrevet ovenfor i punkt 1.2, bør tilpasses bruk i NAV-apparatet og distribueres som rundskriv e.l. til alle NAV-kontorer, for et bedre kunnskapsgrunnlag i saksbehandlingen av klienter med kunstnerisk virke. Denne veiledningen bør også anbefale bruk av de nasjonale kunstnerundersøkelsene, som inneholder mye informasjon om kunstnerøkonomiene, som referanse i saksbehandlingen.

2.1 Sikre kunstnerens rettigheter i åndsverksloven

Kunstnernettverket erfarer at opphavsrettigheter er under press, både hva angår ideelle og økonomiske interesser. Åndsverkloven er det beste verktøy for å sikre at disse interessene kan ivaretas, selv om tariffavtaler, bransjeavtaler og individuelle kontrakter selvsagt også bidrar. Vi viser til Kunstnernettverkets innspill til revisjon av åndsverkloven sendt Kulturdepartementet 17. oktober 2013. Det nevnte notatet går inn på mekanismer som sikrer kunstnerens rettigheter, fordi kunstnerne ofte er den svake part i forhandlinger og avtaleinngåelser. Hovedpunktene i vårt innspill fra oktober er:

1. Forslag om lovbestemmelse om rett til rimelig vederlag
2. Forslag om skjerpet mulighet til sensur av urimelige avtaler
3. Forslag om lovbestemmelser som hindrer frafall av vederlagsretten for videresending
4. Forslag om å styrke den spesielle ukklarhetsregelen (spesialitetsprinsippet)

Vi kommenterer også problemstillinger knyttet til å styrke avtalelisenssystemet ved å innføre en generell avtalelisens, rettighetshaveres stilling i konkurs, god skikk ved navngivning, erstatningsutmåling for opphavsrettsbrudd, og strømmetjenester (streaming).

2.2 Opphavsrett under angrep på det audiovisuelle området

Distributører av audiovisuelt innhold som Get og Canal Digital KabelTV vil ikke lenger betale rettighetshavere for det innholdet de tjener godt på å selge videre til sine abonnenter. De fører en kamp i rettsvesenet mot Norwaco for å få slutt på tradisjonelle inntektsstrømmer til kunstnere. Innholdet er det samme, kundene er de samme, tilbyder er uendret, men den rent tekniske formidling fra tilbyder til kunde er ny. Like fullt mener de at rettighetshaverne til innholdet ikke skal ha vederlag. Dersom disse sterke kommersielle kreftene lykkes med å underminere Norwacos virksomhet vil det få ødeleggende konsekvenser for kunstnere og det norske

WWW.KUNSTNERNETTVERKET.NO POST@KUNSTNERNETTVERKET.NO

organisasjonslivet på kunstområdet. Norwaco har gjennom sine 30 år krevet inn og fordelt over 2,5 milliarder kr tilbake til rettighetshavere og deres organisasjoner for bruken av åndsverk på det audiovisuelle området.

Basert på informasjon fra våre medlemmer er det også helt tydelig at det i senere år har pågått et sterkt press fra kringkastere og produksjonsselskaper om at alle rettigheter skal overdras, uten at kunstneren får noe vederlag for overdragelsen. Det blir grelt om åndsverkloven brukes som grunnlag for å nekte rettighetshaverne en rimelig andel for innholdet, når kundene betaler hundrevis av millioner for innholdet.

Forslag til tiltak: Kunstnerøkonomiutredningen påpeker at åndsverksloven er et viktig instrument for å sikre kunstnere inntekter fra sitt virke. Utredningen anbefaler at revisjonen av åndsverksloven inntar lovbestemmelser om rett til rimelig vederlag, skjerpet mulighet til sensur av urimelige avtaler, bestemmelser som hindrer frafall av vederlagsretten for videresending og styrking av den spesielle ukklarhetsregelen (spesialitetsprinsippet). Forøvrig viser vi til forslag i nevnte notat sendt Kulturdepartementet 17. oktober 2013.

3.1 Generelt om kunstnerpolitikken

Kunstnerstipendene er en bærebjelke i visse kunstfelt, og marginal i andre. Likevel er det konsensus i Kunstnernettverket for å arbeide for best mulig stipendordninger.

Engerutvalgets rapport Kulturutredningen 2014 ga følgende vurdering (kap. 11.9.3):

Utvalget merker seg at det har skjedd en relativ nedprioritering av den statlige kunstnerpolitikken på kulturbudsjettet i kulturløftperioden, ved at kunstnerformål har hatt svakere realvekst enn andre kulturområder. Dette er symptomatisk for det bildet som har framkommet i vår gjennomgang av de ulike kunstfeltene. Underveis i denne gjennomgangen har vi flere steder vist til at kunstnerorganisasjoner fra flere av kunstfeltene hevder at økningene i bevilgninger til kultursektoren i tiden etter 2005 i liten grad har skapt endringer i kunstnernes lønns- og levekår [...].

Den statlige kunstnerpolitikken har vært relativt treffsikker i den forstand at den særlig har prioritert de kunstnergruppene som har lavest inntektsnivå (særlig visuelle kunstnere). Alt i alt har offentlig støtte i form av stipender og garantiinntekter hatt begrenset effekt på kunstnernes totale levekår. Kunstnerpolitikken har ikke løst kunstnernes kroniske lavinntektsproblem. Andre faktorer – som tilstrømmingen av nye rekrutter til kunstfeltet og utviklingen av den generelle kjøpekraften – er trolig viktigere for kunstnernes inntekter. Utvalget er enig med begrunnelsen for at ordningen med garantiinntekt nå utfases og erstattes av arbeidsstipend. Utvalget etterlyser imidlertid klarere politiske grep for å møte utfordringene knyttet til kunstneres levekår.

Kunstnernettverket er enige i behovet for konkrete politiske grep som bedrer kunstnernes levekår. Vi har savnet et fokus på kunstnernes kår de senere årene, kår som ikke nødvendigvis forbedres ved økte bevilgninger til kulturinstitusjonene. Derfor er det nødvendig at man ser på konkrete grep som kan styrke kunstnerøkonomien innen hvert enkelt kunstfelt, i tillegg til en fornyet satsning på kunstnerstipend.

3.2 Betydningen av kunstnerstipend

Kunstnerstipendene ble opprettet i Norge på begynnelsen av 1800-tallet, og det første statlige kunstnerstipend til billedkunstnere ble utdelt i 1836. Stipendpolitikken som ble innført, og som for alvor fikk fotfeste på 1970-tallet, har fostret sterke kunstnerskap som har markert seg nasjonalt og internasjonalt.

Essensen av kunstnerpolitikken, er at samfunnet satser på enkeltkunstneren. Kunstnerstipendene er et viktig instrument for å stimulere utviklingen av frie, egenartede kunstnerskap, og bidrar til å fremodle kvalitet og nyskaping i kunstlivet. Stipendtildelingene baseres på en faglig, kvalitetssikret vurdering av fagfeller, som i stor grad skjer uavhengig av markedsstyrte tendenser. Dette gir grunnlag for et viktig mangfold i det norske kunstliv.

Stipendene avlaster den økonomiske risikoen kunstneren tar ved å gå nye, ukjente veier eller investere tid i fordypning. De gir kunstneren en grad av trygghet og forutsigbarhet i den økonomiske situasjonen, som kan friggi skaperkraft. Et kunstnerskap trenger tid og rom for å utvikle seg, og kunstnerstipend gir nettopp det.

Det er også et viktig aspekt at arbeidsstipendene utbetales som lønn, hvilket gir selvstendig næringsdrivende kunstnere tilgang på sosiale rettigheter de ellers ikke har tilgang på. Stipendene kan også gi kunstnere akkurat den økonomiske tryggheten de trenger for å etablere familie, eller komme seg inn på boligmarkedet.

3.3 Stipendstrukturen

Det er gjennomført store reformer i kunstnerstipendene de siste årene, prosesser som kunstnerorganisasjonene har tatt aktiv del i. Det er etter vårt skjønn derfor ikke behov for ytterligere store reformer på dette området.

Vi mener at den nåværende strukturen med 10-årige stipend for etablerte kunstnere og seniorkunstnere, kombinert med fleksible 1-5 årige arbeidsstipend og arbeidsstipend for yngre, samlet ivaretar mange ulike hensyn. Det er mange ulike faser i et kunstnerskap, og det er ikke nødvendigvis bare etableringsfasen som er kritisk. Det kan være vel så viktig å få støtte i 40-årene, eller i 60-årene. En normal inntektskurve vil for en kunstner være lav i etableringsfasen, høyere i midt-årene, for så å avta frem mot pensjonsalder. Dette er naturligvis helt ulikt inntektsutviklingen til arbeidstakere i resten av samfunnet.

Støtte til lange kunstnerskap er en selvstendig verdi, noe som garantiinntekten siden 70-tallet har ivaretatt, og som det er nødvendig at seniorstipendene vil sikre fremover. Seniorstipendene sikrer muligheten for gode arbeidsvilkår også for landets aktive, eldre kunstnere.

Vi har merket oss at det er lett å finne politisk velvilje for etableringsstipend, som åpenbart kan være avgjørende for hvorvidt en kunstner får etablert seg i sitt kunstneriske yrke. En slik støtte ses som et springbrett for å få et kunstnerskap inn i en mer etablert fase med høy aktivitet, for så å være uavhengig av støtteordninger. Dette er i stor grad ønsketekning, siden høy kunstnerisk aktivitet ikke nødvendigvis fører med seg god inntjening, eller alternativt vil den økonomiske inntjeningen kunne ligge langt frem i tid. Samtidig vil vi også påpeke at enkelte kunstnere med høy kvalitet vil kunne være avhengig av støtte gjennom

store deler av kunstnerskapet fordi kunsten i mindre grad er salgbar. Disse kunstnerne er viktige bidragsytere i samfunnet og bidrar til å opprettholde et kunstnerisk mangfold.

3.4 Størrelse på stipend

Når det gjelder størrelsen på arbeidsstipend, har det fremkommet fra tidligere utredninger (både Løken- og Enger-utvalget) forslag om å satse på "mer til færre". Nettverket deler ikke den oppfatningen når det gjelder kunstnerstipendene (derimot kan det gi mening i prosjektstøtteordninger). For det første, er det åpenbart at stipendene er et knapphetsgode som er meget få forunt. Det er ikke ønskelig at færre kunstnere enn i dag får støtte. Dernest er det etter Kunstnernettverkets syn ikke hensiktsmessig at et arbeidsstipend skal gi en full årsinntekt, siden det må forutsettes at yrkesaktiviteten genererer inntekter i tillegg til stipendet. Stipendene gir "en trygghet i bønn", altså en grad av økonomisk trygghet som muliggjør en full satsning på kunstnerisk virke og utvikling. Det er derfor også avgjørende at det ikke finnes noen avkortningsmekanismer på stipendene, som påvirker øvrig økonomisk inntjening.

Vi mener at forskriftens krav om at man kan ha maksimalt en 50% stilling ved siden av arbeidsstipend, bør være retningsgivende (dette gjelder alle arbeidsstipend unntatt GI). Det betyr at stipendene i prinsippet skal frikjøpe tid til kunstnerisk arbeid tilsvarende en halv stilling. Et arbeidsstipend bør dermed tilsvare om lag 50% av en gjennomsnittlig norsk årsinntekt.

3.5 Lønnsvekst

Kunstnernettverket har lenge vært en pådriver for bedre lønnsvekst for kunstnerstipendene. Både Kunstnerundersøkelsen fra 2008 og kunstnerorganisasjonenes egne beregninger har avdekket en alarmerende dårlig lønnsvekst siden nittitallet. Mens maksimal utbetaling av garantiinntekten ved opprettelsen på 70-tallet lå på omlag 60% av et normalårsverk, lå det i 2009 på 45%. Dette er et dramatisk kutt i realverdien, og det er ingen tvil om at kunstnerstipendene har vært brukt som en salderingspost gjennom flere ti-år.

Det bør være en selvfølge at kunstneres lønninger skal ha en lik lønnsvekst som øvrige lønninger i Staten. Beløpene for arbeidsstipend og de tiårige stipendene bør minst indeksreguleres i samsvar med årslønnsveksten for statsansatte, og etterslepet etter mange år med elendig lønnsvekst må kompenseres. Det finnes etter Kunstnernettverkets skjønn heller ingen god begrunnelse for at stipendbeløpet for de 1-5 årige arbeidsstipendene (også for yngre kunstnere) skal ligge lavere enn stipend for etablerte kunstnere og seniorkunstnere.

Forslag til tiltak: Kunstnerøkonomiutredningen bekrefter at kunstnerstipendene er et unikt instrument for å satse på viktige kunstnerskap og kvalitetsutvikling i kunsten. Utredningen gir sin tilslutning til de reformer som har skjedd i kunstnerstipendene de senere årene. Utredningen bør kritisere myndighetene for kutt i realverdien i kunstnerstipendene over flere ti-år, noe som åpenbart har hatt en negativ effekt på kunstnerøkonomien. Utredningen ber om at arbeidsstipendene og stipend for etablerte kunstnere og seniorkunstnere i løpet av perioden 2015-2017 bringes opp på 50% av Statistisk sentralbyrås statistikk over

gjennomsnittlig årslønn². Lønnsveksten i påfølgende år skal minst indeksreguleres i samsvar med årslønnsveksten for statsansatte, slik at en rimelig lønnsvekst sikres. Forskrift om statens stipend og garantiinntekter for kunstnere må endres på dette punkt: Del 1 Generelt, punkt 2 Bevilgning og fordeling.

Ad problemstillinger rundt stipendkomiteer og oppnevning av disse, vil vi omtale dette i vårt kommende høringssvar til rapporten om Norsk kulturråd.

Dersom utredningen har behov for ytterligere informasjon eller utdyping av enkelte tema, stiller vi oss gjerne til disposisjon.

På vegne av Kunstnernettverket,
vennlig hilsen arbeidsutvalget

Lise Stang Lund – styreleder Norske Kunsthåndverkere
Lars Magnus Sætre – daglig leder Norsk filmforbund
Anders Hovind – nestleder Musikernes fellesorganisasjon
Sigmund Løvåsen – forbundsleder Den norske Forfatterforening
Franzisca Aarflot – leder Norsk Sceneinstruktørforening

---

² <http://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/statistikker/lonnansatt/aar/2014-03-20?fane=tabell&sort=nummer&tabell=168709>